

Jani Koskinen

MACSENIN UNI

Kymriläinen kansantaru

Macsenin uni –
kymriläinen kansantaru

Jani Koskinen

Macsenin uni –

kymriläinen kansantaru

© 2022 Jani Koskinen,

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-6506-7

Kansikuva: Afon Llugwy -joen rantaa Betws-y-Coedissa
marraskuussa 2016

Kuvaaja: Jani Koskinen

Taustaa

Tämä teos sisältää suomennokseni kymrinkielisestä kansantarusta *Breuddwyd Macsen* (Macsenin uni) tai pitemmin *Breuddwyd Macsen Wledig* (Macsen Wledigin uni). Taru tunnetaan kahdesta lähteestä, joista varhaisempi *Llyfr Gwyn Rhydderch* (Rhydderchin valkoinen kirja) on ajoitettu 1300-luvun alkupuolelle tai puoliväliin ja myöhäisempi *Llyfr Coch Hergest* (Hergestin punainen kirja) 1300- ja 1400-lukujen taitteeseen. Oma käänökseni mukailee näistä lähinnä jälkimmäistä.

Käsikirjoitusten kertomuksista on modernina aikana julkaistu nykykymrin oikeinkirjoitukseen sovitettuja ja muutenkin nykykielen puhujalle helpommin avautuvia versioita. Olen myös omassa suomennoksessani sovittanut henkilön- ja paikannimet nykykymrin kannalta perustellumpaan kirjoitusasuun.

Jo aiemmin olen julkaissut samoista lähteistä tunnetut tarut *Pwyll Pendefig Dyfed*, *Branwen ferch Llŷr*, *Manawydan fab Llŷr* ja *Math fab Mathonwy* suomennettuina teoksissa:

- 1) *Pwyll, Dyfedin ruhtinas* - kymriläinen kansantaru (Books on Demand, 2021)
- 2) *Branwen Llŷrintytär* - kymriläinen kansantaru (Books on Demand, 2022)
- 3) *Manawydan Llŷrinpoika* - kymriläinen kansantaru (Books on Demand, 2022)
- 4) *Math Mathonwynpoika* - kymriläinen kansantaru (Books on Demand, 2022)

[Huom! Teknisistä syistä johtuen suomennokset löytyvät joistain tietokannoista kirjoitusasussa, jossa hatullisen ŷ-kirjaimen tilalla on hatuton y.]

Edellä mainitut neljä tarua muodostavat Mabinogi-tarukokoelman ytimen *Pedair Cainc y Mabinogi* (Mabinogin neljä haaraa). Laajemmassa mielessä Mabinogiin katsotaan nykyään kuuluvan myös seitsemän tai kahdeksan muuta, yhteensä siis 11–12 tarua. Näiden tarujen kanonisoitumiseen osaksi kokoelmaa vaikutti Charlotte Guestin (1812–1895) englanninnos, vaikka käännös on tietysti toissijainen suhteessa kymrinkielisiin alkuperäisteksteihin. Mabinogin neljään haaraan kuulumattomista taruista 4–5 lasketaan kuuluviksi ns. *Kotoperäisiin taruihin* (Y Chwedlau Brodorol), jotka viime kädessä juontavat juurensa Kymrinmaan suulliseen perinteeseen. Lisäksi kolme tarua, joiden yhteys Kymrinmaahan on löyhempi, tunnetaan yhdessä nimellä *Kolme ritariromania* (Y Tair Rhamant).

Macsenin uni on yksi *Kotoperäisistä taruista*. Se kertoo Rooman keisari Magnus Maximuksesta (s. n. 335, k. 388) ja siitä, miten tämä päätyi Kymrinmaahan ja myös lähti sieltä lopulta pois.

Monet kertomuksen yksityiskohdat lienevät sepitettyjä, mutta Magnus Maximus eli kymriläisittäin Macsen Wledig on oikea historiallinen henkilö. Keisarin kymrinkielisen nimen loppuosa *Wledig* (mutatoitumattomassa perusmuodossa *gwledig*) tarkoittaa maalaista ja viitanee tämän maakuntalaiseen alkuperään. Iberian niemimaalla syntynyt Macsen oli taustaltaan ilmeisesti keltti, mikä omalta osaltaan saattaa selittää kelttiläiskieltä puhuvien kymrien kiinnostusta tätä kohtaan.

Olennaisinta kuitenkin on, että Macsen Wledigin lähtö merkitsi koko Rooman valtakauden päättymistä Kymrinmaassa ja maan siirtymistä kymriläisten itsensä hallittavaksi. Tämän takia hän on juhlittu henkilö Kymrinmaan historiassa ja hänet mainitaan mm. laulaja-lauluntekijä Dafydd Iwanin kenties tunnetuimmassa kappaleessa *Yma o Hyd*.

Tarussa vilahtelee runsaasti paikannimiä, joista useimmat ovat yhä käytössä ja viittaavat olemassa oleviin kohteisiin: Eryri, Môn, Arfon, Caer Aber Saint (nyk. Caernarfon), Caerllion, Caerfyrddin, Brefi Fawr (vrt. Llanddewi Brefi), Cadair Facsen.

Kuriositeettina mainittakoon, että tarussa Macsenin puolisona esiintyvän Elen Luyddogin mukaan on nimetty kasvilaji. Karhunjuuri on nimittäin kymriksi *ffenigl Elen Luyddog* eli kirjaimellisesti 'Elen Luyddogin venkoli'.

Keskiaikaista tekstiä kääntäessä tulee vastaan kysymys, missä määrin käännöksen kieliasun pitäisi jäljitellä alkuperäisteosta vanhahtavuudessaan ja nyky-yleiskielestä poikkeavuudessaan. Olen ratkaissut kysymyksen käyttämällä pääsääntöisesti yleiskieltä, mutta rikastamalla sitä joissain kohdin murteellisilla ilmauksilla, kuten lounaissuomalaisella murren sanalla *tyjö* 'tykö, luokse'.

Kirjan loppuun olen lisännyt sanaston helpottamaan käännöksen lukemista rinnakkain alkuperäiskielisen teoksen kanssa. Olen koonnut sanastoon sellaisia harvinaisehkoja sanoja, jotka saattavat olla kieliopinnoissaan edistyneillekin tuntemattomia. Sanat esitetään nykykymrin mukaisessa kirjoitusasussaan ja siinä järjestyksessä, jossa ne tulevat teosta lukiessa vastaan.

Breuddwyd Macsen (Macsenin uni) on keskiaikaisista käsikirjoituksista tunnettu kymrinkielinen kansantaru, joka kertoo Rooman keisari Macsen Wledigin eli Magnus Maximuksen unesta ja matkasta Kymrinmaahan. Tämä kirja sisältää kertomuksen Jani Koskisen kymristä suomentamana ja hänen kirjoittamansa taustoituksen sekä lyhyen kymri-suomi-sanaston.

Jani Koskinen (s. 1988 Kirkkonummi) on koulutukseltaan kielitieteilijä ja julkaissut useita kymrin kieleen sekä muihin kelttiläiskieliin liittyviä teoksia.

BoD

